

**ПЕДАГОГИЧЕСКОТО ОБЩУВАНЕ КАТО ОСНОВА ЗА
АДАПТАЦИЯ НА ЧУЖДЕСТРАННИТЕ СТУДЕНТИ КЪМ
ОБУЧЕНИЕТО В БЪЛГАРСКИТЕ УНИВЕРСИТЕТИ**

Ивелина Венциславова Ангелова

**PEDAGOGICAL COMMUNICATION AS A BASIS FOR THE
ADAPTATION OF FOREIGN STUDENTS TO THE TRAINING
IN BULGARIAN UNIVERSITIES**

Ivelina Ventsislavova Angelova

Abstract: The paper reviews some problems of adaptation of foreign students to the educational system at the Higher education institutions, in particular the English speaking students at Medical Faculties/ Universities in Bulgaria. A very important condition for successful adaptation is quality pedagogical communication which is also the focus of this article.

The author points out the problems of foreign students at the adaptation stage and draws attention to the importance of the teacher's attitude and behavior.

The paper considers that the development of skills and habits for intercultural communication in the process of pedagogical communication is closely related to the adaptation and socialization of foreign students in the conditions of the new socio-cultural environment.

The paper analyzes the pedagogical communication technique, which should include strictly defined components.

Keywords: foreign students, adaptation, foreign language learning, communication skills, pedagogy

Увод

В последно време в България бързо се налага обучението на чуждестранни студенти на английски език. При този вид обучение изключително важен и актуален е въпросът за адекватността на педагогическото общуване, поради факта, че английският език не е роден нито за преподавателите, нито за една немалка част от обучаваните. Основен проблем също представлява и събирането им в отделни групи, в които ролята на общуването в социалната

среда не води до напредък и по-добри постижения в развитието на експресивната английската реч.

При обучението на чуждестранни студенти в българските университети преподавателят е желателно да осъществява педагогическото общуване с оглед на редица фактори, основен от които е специфичният межкултурен характер на общуване между студентите и преподавателя.

Изложение

Особено място в изграждането на межкултурното педагогическо общуване заема началният етап на обучението на чуждестранните студенти, който е сложен и нееднозначен период от адаптацията и социализацията. Към неговите особености трябва да бъдат отнесени: новата социокултурна среда, значителната психологическа емоционална и физическа натовареност, интензивният характер на обучението, професионалната насоченост на обучението, голямата учебна заетост на студентите, приемствеността на хоризонтално и вертикално ниво, т.е. между предметите и етапите, координацията на обучението между учебните дисциплини и т.н.

Проблемите на чуждестранните студенти в етапа на адаптация са свързани с новите изисквания на българското висше училище, със статута им на чужденци в България, с особеностите на възрастовата психология, с национално-психологическите специфики. Межкултурната комуникация на чуждестранните студенти се формира в неразривна връзка с тяхната адаптация. Общуването между преподавател и чуждестранните студенти като представители на различни култури може да протича в различни ситуации, да бъде успешно или да довежда до културен шок. Условието за успешна комуникация зависят от правилната организация на учебния процес, от по-бързата учебна, социално-психологическа и други видове адаптация, от контакта на обучаемите с преподавателя, с другите студенти и околните, от наличието на учебни материали, от обезпечеността на факултетите, в които се обучават чуждестранни граждани с грамотни специалисти и редица други. Според съвременните изследователи формирането на межкултурна комуникация „предполага съобразяване с три основни компонента: етнопсихологически (предопределен от менталните особености на

националните култури), поведенчески (свързан с национално-културната специфика на комуникативното поведение) и обусловен от национално-културното езиково съдържание” (Rubina, 2007). Ето защо преподавателите са принудени да решават въпросите и на езиковата подготовка на студентите, и на „изравняване” нивото на знания на чужденците, пристигнали от различни страни, и на строго „дозирание” на учебния материал, и на определяне баланса на учебните дисциплини през различните етапи (Filimonova, Godenko, 2005).

През първата учебна година чуждестранните студенти се адаптират към изискванията на университетската система в България, а след това процесът на адаптация продължава и през следващите курсове. Задачата на преподавателите по време на началния етап обучение е максимално да доближат нивото на социокултурното, личностното и образователното развитие на чуждестранния студент до нивото на българския първокурсник.

Основната част от чуждестранните студенти, пристигнали да учат в България, е зле осведомена за културата на общуване и българския речеви етикет. За това важен елемент на педагогическата дейност е студентите да се научат на межкултурно и междуличностно общуване в новите условия. Педагогическото общуване се реализира в аудиторията, по време и след занятия, в извънучебно време. По време на упражнения и лекции общуването на преподавателя със студентите се осъществява с помощта на условно-речеви ситуации и често има условен характер. Извънаудиторната дейност може да бъде по-разнообразна и естествена. Колкото по-успешна е тя, толкова по-бързо представителите на различни култури могат да постигнат взаимно разбиране.

Желанието на чужденците „да ускорят процеса на навлизане в новия социум с цел скъсяване дистанцията между собствената култура и културата на страната, в която се обучават, ” (Luisenko, Mayatskaya, 2002) е напълно разбираемо и обяснимо. Но да се ускори изкуствено този процес е невъзможно. Неминуемо ще възникнат противоречия между участниците в комуникацията, принадлежащи към различни култури.

През този период е много важно поведението и позицията на преподавателя, който трябва да помни, че не е целесъобразно да

упражнява натиск и назидателност. Добре е той да проявява особен такт, като напълно изключва натрапчивото популяризиране на новата култура. Главното през този етап е не пропагандата на националното, не противопоставянето, а съпоставянето на различните култури и убеждаването, че културата сближава народите.

Редица изследователи сочат степента на общителност, т.е. броя на социалните контакти като един от положителните фактори при адаптация на чуждестранните студенти. Динамиката на педагогическото общуване и в крайна сметка на успешната адаптация зависи от развитието на знанията, уменията и навиците за межкултурно общуване.

Съгласни сме с мнението, че „педагогическото общуване в чуждоезикова среда е такова общуване на преподавателя с чуждестранните студенти, което осигурява благоприятен социално-психологически климат за обучението, създава най-добри условия за развитие мотивацията на студентите в началния период на тяхната адаптация към новата социокултурна среда, осигурява управлението на социалнопсихологическите процеси в учебните групи, позволява в максимална степен в учебния процес да се използват личностните особености на преподавателя” (Drokina, 2008).

Развитието на уменията и навиците за межкултурно общуване в процеса на педагогическото общуване е тясно свързано с адаптацията и социализацията на чуждестранните студенти в новите условия, когато и по време на занятия, и в извънаудиторното време става запознаване с новата за тях страна и култура и „вторична социализация на езиковата личност на обучаемия” (Shtern, 2002).

Различават се първична и вторична социализация, които редица изследователи определят като „инкултурация и акултурация”. „В процеса на инкултурация (или акултурация) човекът като културен тип придобива една или друга идентичност” (Grishaeva, Tsurikova, 2006). Тази сформирала се идентичност е важен фактор за възможността да се различава родната от чуждата култура. Но изследователите отбелязват, че „акултурацията – „усвояването на „чуждото” става постепенно, а своето в по-голямата си част се запазва.” (Donets, 2004).

В началния етап на обучението с цел развитие основите на общуването преподавателят трябва да включи в уроците диалози, ролеви, имитационно моделиращи игри, отчитащи межкултурните различия, а също и занятия по речеви етикет. Всички тези видове дейност учат студентите чужденци на межкултурно общуване, спомагат за преодоляване бариерата на общуване. Педагогът, който владее технологията на педагогическото общуване трябва да установи добър контакт както с групата, така и с всеки студент поотделно.

В новите условия на обучение на чуждестранните студенти е съвсем резонно преподавателят да се стреми да използва всички възможни средства за емоционално и психологическо въздействие с цел създаване нормална атмосфера в учебната група, да избягва упражняване на натиск и назидателност, а също и авторитарен тон в общуването с обучаемите. Необходима е технология на обучението, насочена към академична, социална-психологическа и социокултурна адаптация на чуждестранните студенти, която ще спомогне за успешното междуличностно, межкултурно и професионално общуване.

При това техниката на педагогическо общуване следва да включва следните компоненти:

- стил на поведение на преподавателя, наречен „интегративен” (тенденция да се съчетаят и координират различни елементи на културите в едно цяло);
- обучение на комуникативни умения;
- оценка на емоционалното състояние на преподавателя и студентите;
- умение да се справя със стресови ситуации и да учи студентите на това;
- формиране на положителни междуличностни отношения със студентите;
- умение да се съдържат чувствата и емоциите и да се помага на студентите за преодоляване на страх и неувереност;
- правилна постановка на гласа, контролиране на мимиките и жестовете;
- стилът на педагогическо общуване преподавателят избира в зависимост от типа комуникативност (степен на общителност, маниери на поведение и др.) (Arsenyev, Zinkovskiy, Ivanova, 2003).

Заклучение

Преподавателят, работещ с чужденци, е полезно да притежава такива качества, като: комуникативност, умение да се справя със стресови ситуации, умение да преодолява психологичните бариери при общуване, владеене на специалните техники за общуване.

Социалната адаптация представлява дълъг и многостранен процес. Това не е единичен акт на привикване към новата социална среда, нейните закони, норми и обичаи. Това е сложен многоетапен феномен, дължащ се на няколко групи фактори: социално-демографските, социално-културните, психоемоционалните характеристики на студентите, както и на културните, икономическите, етнонационалните и правните особености на приемащата среда.

ЛИТЕРАТУРА

- Арсеньев, Д. Г., Зинковский, А. В., Иванова, М. А. (2003). *Социально-психологические и физиологические проблемы адаптации иностранных студентов*. СПб.: Изд-во СПбГПУ, с. 145.
- Гришаева, Л. И., Цурикова, Л. В. (2006). *Введение в теорию межкультурной коммуникации*. М.: Академия.
- Донец, П. Н. (2004). *Теория межкультурной коммуникации: специфика культурных смыслов и языковых форм*: дис... док-ра фил.наук, с.128.
- Дрокина, С. В. (2008). Влияние культуры общения преподавателей на успешность психологической адаптации студентов. В: *Материалы Всероссийского семинара*. Том 2 (с. 52). Томск: Изд-во ТПУ.
- Лысенко, В. И., Маяцкая, Н. К. (2002). И вновь к диалогу культур. *Актуальные проблемы методики преподавания русского языка как иностранного*. Ростов-н/Д: РГПУ, с. 221.
- Рубина, С. Н. (2007). Культурологический подход к формированию межкультурной компетенции при обучении русскому языку в китайской аудитории. *Русский язык как иностранный и методика его преподавания: XXI век*. Ч. II. Сб. науч.- метод. ст. М.: Газета "Правда", с. 93.
- Филимонова Н. Ю., Годенко, А. Е. (2005). Проблемы воспитания иностранных студентов как проблемы саморазвития личности. *Научный Вестник МГТУ ГА*, сер. Международная деятельность вузов. МГТУ ГА. 94 (12), 51 – 60.
- Штерн, Е. А. (2002). Современная газета в культуроведческой парадигме

РКИ. Русистика и современность: *Лингвокультурология и межкультурная коммуникация*. СПб, с. 141.

REFERENCES

- Arseniyev, D. G., Zinkovskiy, A. V., Ivanova, M. A. (2003). *Sotsialno-psihologicheskie i fiziologicheskie problemui adaptatsii inostrannuih studentov*, SPb.: Izd-vo SPbGPU, s. 145.
- Donets, P. N. (2004). *Teoria mezhkulyturnoy kommunikatsii: spetsifika kulyturnyh smyslov i yazykovyh form: dis... dok-ra fil.nauk*, s.128.
- Drokina, S. V. (2008). *Vliyanie kulytury obshtenia prepodavateley na uspehnosty psihologicheskoy adaptatsii studentov. Materialy Vserossiyskogo seminara*. Том 2. – Tomsk: Izd-vo TPU, s. 52.
- Filimonova N. Yu., Godenko, A. E. (2005). *Problemui vospitania inostrannykh studentov kak problemui samorazvitiya lichnosti. Nauchniy Vestnik MGTU GA, ser. Mezhdunarodnaya deyatelnosty vuzov. MGTU GA. 94 (12)*, s.51 – 60.
- Grishaeva, L. I., Tsurikova, L. V. (2006). *Vvedenie v teoriyu mezhkulyturnoy kommunikatsii*. M.: Akademia.
- Luisenko, V. I., Mayatskaya, N. K. (2002). *I vnovy k dialogu kulytur. Aktualnyie problemui metodiki prepodavania russkogo yazyuka kak inostrannogo*. Rostov-n/D: RGPU, s. 221.
- Rubina, S. N. (2007) *Kulyturologicheskiy podhod k formirovaniyu mezhkulyturnoy kompetentsii pri obuchenii russkomu yazuiku v kitayskoy auditorii. Russkiy yazyk kak inostrannyi i metodika ego prepodavania: XXI vek. Ch. II. Sb. nauch.- metod. st.– M.: Gazeta "Pravda", s. 93.*
- Shtern, E. A. (2002). *Sovremennaya gazeta v kulyturovedcheskoy paradigme RKI. Rusistika i sovremennosty: Lingvokulyturologia i mezhkulyturnaya kommunikatsia*. SPb, s. 141.

Author Info:

Assist. Prof. Ivelina Ventsislavova Angelova, PhD Student
Department of Medical Psychology and Foreign Languages
Trakia University, Faculty of Medicine
Stara Zagora, Bulgaria
e-mail: ivon@gyuvetch.bg